

היערכות לבדיקת השלכות השינויים האקלימיים הצפויים בשולם

סוגיית שינויי האקלים הצפויים בעולם בעיקר עקב אפקט החממה של מזהמים גזיים הנפלטים לאוויר (פחמן דו-חמצני, פחמנים הלוגניים וגזים אחרים) היא אחת מהבעיות הסביבתיות הבעורות ביותר כיום. מעידה על כך הכמות החולכת וגדלה של מחקרים מדעיים המתפרסמים בעולם בתחום זה וכן ההתעניינות הגוברת של הציבור הרחב בעולם ובארץ בעניין זה.

באגן הים התיכון, ובמיוחד בדרומו, נמצאות מדינות שונות במצב קשה מבחינת פוטנציאל המים העומד לרשותן. שינוי אקלים כזה או אחר עשוי להביא לתמורות מרחיקות לכת. התמורות עשויות להביא ברכה רבה, אם כמות המשקעים תגדל, או קללה איזומה, אם כמות המשקעים תקטן. נוסף על כך, עשויים שינויי האקלים להביא לידי עלייה במפלס האוקיינוסים, דבר שיספיע על חופים נמוכים, ערי חוף, מיתקנים ימיים, אזורי דלתא.

העלייה במפלס הים התיכון עלולה להשפיע באופן משמעותי על אזורי החוף הנמוכים, ערי החוף שבהן המיתקנים הימיים ועל אזור הדלתא של הנילוס. פרופ' ישראל דוסטובסקי העלה את הנושא בישיבת מועצת האקדמיה ב-11.11.88, וציין, כי מן הראוי שהאקדמיה, כגוף ממלכתי, תירתם לקידומו. בדצמבר 1988 התקיימה באקדמיה ישיבה בנושא: "אפקט החממה וההשלכות לישראל". לישיבה זו הוזמנו כעשרים מדענים מהאוניברסיטאות, ממכוני מחקר, מנציבות המים ומהרשות לשמירת איכות הסביבה.

בינואר 1989 הוחלט למנות ועדת היגוי, שתארגן כנס בחסות האקדמיה לדיון בשינויי האקלים הצפויים מפעילות אנתרופוגנית; חבריה: פרופ' מרדכי מגריץ ממכון ויצמן למדע (יורד), פרופ' אריאל כהן מהאוניברסיטה העברית בירושלים, פרופ' זאב לוי מאוניברסיטת תל-אביב, ד"ר גרי סטנהיל ממכון ולקני, ד"ר שמואל יפה מהשירות המטאורולוגי, פרופ' איתן צירנוב מהאוניברסיטה העברית בירושלים, פרופ' יואל גת ממכון ויצמן למדע, פרופ' מרדכי דיסקין מהטכניון.

כיאסון הגדול ביותר שנפל על מדינת ישראל מאז היווסדה". לדעתה, לא היה מקום להאמין לממצאים של הסקר, שלפיהם אחוז העובדים בחקלאות היה קטן מהמצופה לפי תורת הציונות, ואחוז מחוסרי עבודה היה גדול מאחוז הרשומים בלשכות העבודה. היא שאלה, כיצד הסטטיסטיקנים יכולים לדרוש מהציבור להאמין, שכל אדם הנכנס לסקר נושא על שכמו 24 אצעים נוספים הזהים אליו בתכונותיהם. למחרת היום כיבד אותנו עיתון חשוב במאמר תחת הכותרת "סקר והוא שקר", והמצב לא בישר טובות לקבילות שיטת הדגימה בארצנו. אולם גולדה מאיר היתה אישיות גדולה. שנים רבות לאחר מכן, בהיותה ראש ממשלה ואחראית בתוקף תפקידה ללשכה, היא מצאה הזדמנות נאותה להזכיר בפומבי את האפיזודה ההיא ולציין כי היא שוכנעה, שעל הפוליטיקאים לכבד את העצמאות של המערכת הסטטיסטית. אשר להקמת הפקולטה למדעי החברה, ברצוני להתייחס רק לרגע לדבריו של פרופ' בן-פורת, אשר כינה אותי באולם הזה לפני כעשרה ימים בתואר המחמיא והמוגזם "מיילד הפקולטה". נכון שהשתייכתי לחבר המיילדים, ובתור שכזה אני יכול להעיד כי היתה זו לידה קשה, שדרשה ניתוח קיסרי מכאיב, עד שהצלחנו לשכנע - ובאיחור רב - את האם, הפקולטה למדעי הרוח, להסכים להפרדת התינוקות ממנה. גם הטוענים לאבהות גרמו צרות לא קטנות: שוחרי זכרו של מר קפלן, שסמכו על התורמים האמריקנים, שאפו לבית-ספר נפרד בירושלים, הפתוח להשפעתם. בין אנשי הממשלה הורגשו גם שאיפות דומות, אולי עם העדפת בית הספר לכלכלה בתל-אביב. בין המורים של המחלקה למדעי-החברה היו לא מעטים, אשר פקפקו באפשרות של פתיחת פקולטה נפרדת. אלה שהיו בחדר הלידה של הפקולטה, לרבות הרקטור והנשיא דאז פרופ' מור, לא ליקקו דבש. אולם המרורים של אותה תקופה נראים כדאיים לאור ההתפתחויות המזהירות שבאו לאחר מכן. אסיים בהערה כללית בדבר מפעלים, אשר היתה לי הזכות להשתתף בהקמתם. מדובר במפעלים קיבוציים אשר פיתוחם התאפשר רק הודות לחברים רבים, שנתנו כתף לפיתוחם. רב מאוד החוב שלי לכל אלה, אף כי נבצר ממני להזכיר שמות. אציין כי ביניהם ידידים יקרים, אשר זכיתי מהם לשיתוף לבבי, עצה טובה ופירות רבים מעמלם המסור, והם יושבים כאן הערב. ארשה לעצמי רק יוצא מהכלל אחד באנונימיות של תודותי. כוונתי לרעייתי. מסירותה המתמדת לי ולשבט הרחב והמאוחד של ילדים, נכדים ונינים, אפשרה לי להקדיש את מרבית זמני למחקר, להוראה ולעסקי ציבור, כשהיא משחררת אותי מכל הדאגות האחרות. ולבסוף תודה רבה גם לציבור אשר הקשיב בסבלנות להרצאות המלומדות ולתוספת הבלתי מתוכננת של סיפורי.